

עין משפט
נר מצוה

במא א מיי פֿ'ת מהל' עבודת כוכבים הל' ג סמג לנאון קמה טור ש"ע י"ד סומן קמה ספקי ח':
ג ב מיי שס טוש"ע שס ספקי ו:
נא ג ד טוש"ע י"ד סי' קמו ספקי טו:

רבינו חננאל

רב ששת אילן שנטעו ולבסוף עברו איכא בעייהו תנא קמא אמר אילן שנטעו ולבסוף עברו מותר ר' יוסי הגלילי אומר אסור. ודייק מדרקתני ר' יוסי הגלילי אומר מפני מה האשרה אסורה מפני שיש בה תפיסת יד בני אדם, וכל שיש בה תפיסת יד בני אדם לאתווי אילן שנטעו ולבסוף עברו. ואף ר' יוסי בר' יהודה סבר אילן שנטעו ולבסוף עברו אסור. דתני' ר' יוסי בר' יהודה אומר מתוך שנאמר אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם שומע אני תחת כל עץ רענן אלהיהם ולא עץ רענן אלהיהם ת"ל ואשריהם תשרפון באש א"כ תחת כל עץ רענן למה לי ההוא לכדריבי עקיבא דאמר אני אחיה אובין לפנך כ"מ שאתה מוצא הר גבוה וגבעה נשאה ועץ רענן דע שיש שם עבודת כוכבים. ורבנן דפליגי על ר' יוסי האי ואשריהם תשרפון באש מאי עבדי ליה. מבעי ליה לאילן שנטעו מתחלה ופריקו מותר הוי אומר אילן שנטעו ולבסוף עברו. ומקשינן והא ר' יוסי האי קרא קתני ונסיב ליה תלמודא ואשריהם תשרפון באש ואת מפקת ליה מואשריהם תגדעון. ופרקינן אילו לא נאמר ואשריהם תשרפון באש הייתו אומר ואשריהן תגדעון כו'. ורבנן האי ואשריהם תגדעון מאי דדישי ביה מיבעי להו לכדתניא גידוע לעבודת כוכבים קודם לכבוש ארץ ישראל וכבוש הארץ קודם לביעור עבודת כוכבים דתני רב יוסף ונתצתם את מזבחותם תתן והנח ורדוף ואחר כך חזור שרוף. סוגיא דשמעתא העוקר עבודת כוכבים צריך לשרש אחריה ולאבד שמה מן המקום ההוא לגמרי

מה:

והבא באי'ן שנטעו ולבסוף עברו קא מיפ'לגי. רש"י תפס שיטתו בכולה שמעתין דקרי נטעו ולבסוף עצדו היכא שנטעו גרעין אצל בנטעו אילן לכ"ע אסור והכא קמיפלגי בנטעו גרעין דת"ק סבר דכיון שנטעו גרעין שלא לשם אשרה אין זו תפיסת ידי אדם ור' יוסי הגלילי סבר נטעו גרעין נמי אסור דלא דמי להר שלא היה זו תפיסה כלל אצל הכא היה זו תפיסה בשעת נטיעה וכמה תשובות יש חדא דכי קאמר בסמוך לרבנן ואשריהם תשרפון באש מציעא ליה לאילן שנטעו מתחלה לכך אמאי לא קאמר לאילן שנטעו אילן ולא גרעין ועוד קשה דאמרין גבי הנכרים העוזדים הוצעים ואת הירקות דלאמר לך מני ר' יוסי בר' יהודה ופרזין ולוקמה באילן שנטעו מתחלה לכך ורבנן ואמאי לא פריך לוקמיה בנטעו אילן ודברי הכל ועוד קשה דלאמר רצ לקמן בפרקין המשתמחו לבית אסור לומר דאפי' בתלוש ולבסוף חזרו אסור והשתא מאי איריא דנקט בית אפילו אילן נמי שהוא מחובר גמור אסור היכא דהוי דומיא לבית כגון שנטעו אילן דהוי תלוש ולבסוף חזרו ולשמעינן כשנטעו גרעין לכ"ע שרי דאין זה תפיסת יד אדם והכא בנטעו אילן קמיפלגי דלרבנן אינו אסור משום תפיסת יד כיון שלא נטעו מתחלה לכך דהשרשם הקרקע מצטלם התפיסה והשתא נימא דנקט רצ לקמן המשתמחו לבית דאילו אילן כי האי גוונא כיון שהוא מושרש בקרקע חשיב מחובר גמור וי"ל היכי מאי אמר ר"ע דקרא אחא לסיימנא בעלמא אמאי לא דריש לקרא דכל עץ רענן ולא עץ רענן אלהיהם לאילן כשנטעו גרעין לכ"ע שרי אי נמי אף לפי' רש"י לאילן שעלה מאליו דדברי הכל מותר כדפי' הוא לקמן בשמעתין גבי הגז השוה וי"ל דלהני לא צריך קרא דודאי שרו דלא נפקי מכלל הריס כיון שלא היה בהם תפיסת ידי אדם מעולם ואף על גז דכתיב גזעות ולא אמרינן דלא נפקי מכלל הריס לא קשיא דאורחא דקרא הוא למיכתב הריס וגזעות בדהי הדדי:

ורבי יוסי הגלילי סבר אי'ן שנטעו ולבסוף עברו אסור.
תימה מאי קאמר ר' יוסי הגלילי במתניתין מפני מה אשרה אסורה משמע שר"ל דמן הדין היה לנו להמירה והיאך (ח) הא לדידיה אמרינן בסמוך דכתב מרי קראי לאסור אילן אפילו נטעו ולבסוף עצדו וי"ל דהא דנעי מפני מה אשרה אסורה לאו משום דהדעת נוטה להמיר אלא ה"ק מפני מה אשרה אסורה יותר מהריס וגזעות ואי לא דאיכא טעמא באשרה הוה אמינא גלי קרא דאילנות אסירי וה"ה הריס וגזעות והוה אמינא דלא דרשי' ההריס אלהיהם:
הנח ורדוף **ואח"כ** שרוף. מדרב יוסף לא נפקא (ט) דהא אתגדעון ואתשרפון סמין דאי מונתלתם הוה אמינא הנח דוקא דגזירת הכתוב היא שאין צריך לזערו מדללא כתיב בזה שריפה אצל כיון דבאשרה חוינא שמי צעירות אמרינן נמי התם דונתלתם קודם כיבוש כתיב ולאחר כיבוש צעי שריפה לשון רש"י:

והבא באי'ן שנטעו ולבסוף עברו קא מיפ'לגי. רש"י תפס שיטתו בכולה שמעתין דקרי נטעו ולבסוף עצדו היכא שנטעו גרעין אסור והכא קמיפלגי בנטעו גרעין דת"ק סבר דכיון שנטעו גרעין שלא לשם אשרה אין זו תפיסת ידי

והבא באילן שנטעו ולבסוף עברו קמיפלגי ת"ק סבר ״אילן שנטעו ולבסוף עברו מותר ורבי יוסי הגלילי סבר אילן שנטעו ולבסוף עברו אסור ממואי מדרקתני סיפא מפני מה אשריה אסורה מפני שיש בה תפיסת ידי אדם וכל שיש בו תפיסת אדם לאתווי מאי לאו לאתווי אילן שנטעו ולבסוף עברו^(א) ואף רבי יוסי בר' יהודה סבר אילן שנטעו ולבסוף עברו אסור דתניא רבי יוסי בר' יהודה אומר מתוך שנאמר ואלהיהם על ההרים^(ב) ולא ההרים אלהיהם אלהיהם על הגבעות ולא גבעות אלהיהם שומע אני תחת כל עץ רענן אלהיהם ולא ^(ג) רענן אלהיהם ת"ל ויאשריהם תשרפון באש אלא תחת כל עץ רענן ל"ל ההוא לכדר"ע הוא דאתא דאר"ע אני אובין ואדון לפניך כל מקום שאתה מוצא הר גבוה וגבעה נשאה ועץ רענן דע שיש שם עבודת כוכבים ורבנן האי ואשריהם תשרפון באש מאי עבדי ליה מיבעי ליה ילאילן שנטעו מתחילה לכך ור' יוסי בר' יהודה נמי מיבעי ליה להכי ה"ג אלא אילן שנטעו ולבסוף עברו מנא ליה נפקא ליה ^במואשריהם תגדעון ^אאיזהו עץ שגידועו אסור ועיקרו מותר הוי אומר אילן שנטעו ולבסוף עברו והא ואשריהם תשרפון באש קא נסיב לה תלמודא אילו לא נאמר קאמר אילו לא נאמר תשרפון באש הייתי אומר ^א ואשריהם תגדעון באילן שנטעו מתחילה לכך השתא דכתיב ואשריהם תשרפון באש אייתר ליה ואשריהם תגדעון לאילן שנטעו ולבסוף עברו ורבנן האי ואשריהם תגדעון מאי עבדי ליה לכדר' יהושע בן לוי דא"ר יהושע בן לוי גידועי עבודת כוכבים קודמין לכיבוש ארץ ישראל כיבוש ארץ ישראל קודם לביעור עבודת כוכבים דתני רב יוסף ונתתצתם את מזבחותם והנח ושברתם את מצבותם והנח והנח ס"ד שריפה בעי אמר רב הונא ^א רדוף ואח"כ שרוף ור' יוסי בר' יהודה האי סברא מנא ליה נפקא ליה ימאבד תאבדון אבד ואח"כ תאבדון ורבנן הא מיבעי ליה לעוקר עבודת כוכבים ישצריך לשרש אחריה ורבי יוסי בר' יהודה לשרש אחריה מנא ליה נפקא ליה ימואברתם את שמם מן המקום ההוא ורבנן ^א ההוא ילכנות לה שם דתניא ר"א אומר מנין לעוקר עבודת כוכבים שצריך לשרש אחריה ת"ל ואברתם את שמם אמר

אילן שנטעו. שלא לשם אשרה ולבסוף עצדו דשמעיה לת"ק דלאמר הריס וגזעות שרו ה"ה כל כיונא בהן שמחוזרין ולא היתה תחילתו לעזודת כוכבים ואיזו היא אשריה אסורה שנטעו מתחילה לכך דתפיסת יד אדם אינו כלום אא"כ היא לשם עבודת כוכבים אצל נטעו

גרעין שלא לשם אשריה אין זו תפיסת ידי אדם הואיל והיהא שעתא לאו דעתיה לעבודת כוכבים היה וממעטי ליה מתחת כל עץ רענן^א ולא עץ עצמו ואחא ר' יוסי הגלילי למימר אילן שנטעו גרעין אפי' שלא לשם אשריה ולבסוף עצדו אסור דלא דמי להר שהרי יש בה תפיסת ידי אדם בנטיעה הילךך תוספתו אסור אצל עיקרו קודם שהשתמחו לו מודה דשרי דללקמן (דף מה:). **ממאי**. שמעינן דר' יוסי אסר אילן שנטעו ולבסוף עברו ^א: **הא דמיהדר ותני כל עץ שם כו** **ספיסא יד וכו' לאתווי מאי**: ^א **תלמוד לומר ואשריהם תשרפון**. ולקמן (דף מה:). מפרש ממאי דנטעו ולבסוף עברו קאי: **ר' יוסי בר' יהודה סבר אילן שנטעו ולבסוף עברו אסור**. מדקאמר דלא דרשינן ולא עץ רענן אלהיהם דאי קסבר אילן שנטעו ולבסוף עברו שרי לדרוש תחת כל עץ רענן ולמישריהו ודכי איצטרי ליה למיתני מתוך שנאמר ולא עץ רענן אלהיהם שומע אני כל האשרות מותרות ת"ל ואשריהם תשרפון וגו': **לכדר"ע**. דכיון דלא מצינן למדרשיה דהא כתיב ואשריהם תשרפון מוקמינן ליה לסיימנא אצל קמאי למיעוטא דרשינן: **גידועו**. וטעם שהחליף אחרי כן דקאמר תגדעון מכלל דעיקרו עומד בקרקע ויהנה ממנה: **והא ואשריהם תשרפון באש** ^א **נסיב**. רבי יוסי בר' יהודה תלמודא למלתיה ולמיסר אילן שנטעו ולבסוף עברו: **בלשון אילו לא נאמר ואשריהם תשרפון באש**. לאילן שנטעו ומתחלה הייתי אומר ואשריהם תגדעון למיסריה הוא דאתי אצל אילן שנטעו ולבסוף עברו שרי תלמוד לומר ואשריהם תשרפון באש לאילן שנטעו מתחלה לכך ואייתר ליה ואשריהם תגדעון לאילן שנטעו ולבסוף עברו:

רבנן. דלאמרי כל האילן מותר: **האי ואשריהם תגדעון**. שעיקרו ^א מונח בצרך כמאי אוקמי ליה אי באילן שנטעו מתחלה לכך כולה אסור: **מיצעי ליה לכדר' יהושע** וכו'. גידוע זה לא להמיר עיקרו אלא שיגדעו מיד בכניסתם ולאחר כיבוש יחפשו אחריהם לשרשם ולזעורם: **גידועי עבודת כוכבים קודמין לכיבוש א"י**. בכניסתן נלטו לגדעם מיד ולאחר כיבוש ישרשו אחריהם: **והנח**. מדללא כתב ישרוף: **שריפה צעי**. דהא אחי לידי תקלה ועוד כתיב אחרינא פסילי אלהיהם תשרפון^א:

הנח. עד שמרדוף ומכלה את העוזדי כוכבים ואח"כ שרוף: **האי סברא מגליה**. מדרב יוסף לא נפקא דהוא גופיה אתגדעון ואתשרפון קא סמין דאי מונתלתם הוה אמינא הנח דוקא דגזירת הכתוב היא שאין צריך לזער מדללא כתיב בזה שריפה אצל ^א באשרה כיון דחוינן בה שני ציטולין אמרינן נמי התם דונתלתם קודם לכיבוש כתיב ולאחר כיבוש צעי שריפה: **ואח"כ** סאבדון. אלמא יש שהות הפסק צינתיים:

בית

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

מסורת הש"ס

(א) ולקמן מו. מה:א,
(ב) סנהדרין מז. ז. א) ולקמן מה:א,
(ד) [ממורה סח:א,
(ה) [נדרים יב, א) ז"ל אחר ד"ה ר' יוסיא,
(ז) [נדרים א,]

תורה אור השלם

- אבד תאבדון את כל המקמות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את אלהיהם על התרים תרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן: דברים יב ב
- ונתצתם את מזבחתם ושברתם את מצבתם ואשריהם תשרפון באש ופסילי אלהיהם תגדעון ואבדתם את שמם מן המקום ההוא: דברים יב ג

הגהות הב"ח

- כי אם בה תעשו להם מזבחותיהם ותחצו ומצבתם תשברו ותשרידיהם תגדעון ופסיליהם תשרפון באש: דברים ז ה

(א) גבי ולא עץ רענן:
(ב) שם הייתי אומר ואשריהם:
(ג) שם אמר רב הונא הנח ורדוף ואח"כ שרוף:
(ד) רש"י ד"ה ממאי שמעינן וכו' ולבסוף עברו מדקא מיהדר ומני וכל שם כ"ל ודל"א ואמר דיבור זה צ"ל ד"ה ואף ר' יוסי בר' יהודה סבר אילן שנטעו וכו' ואח"כ ד"ה ת"ל ואח"כ ד"ה לכדר"ע:
(ה) ד"ה והא ואשריהם תשרפון באש קא נסיב תלמודא למלתיה דרבי יוסי בר' יהודה למיסר אילן וכו' עברו הס"ד מונח:
(ו) ד"ה האי סברא וכו' אצל כיון דחוינן בה באשרה שני ציטולין:
(ז) תוב' ד"ה ור' יוסי וכו' והיאך תתירה הא לדידיה:
(ח) ד"ה הנח וכו' לא נפקא דהוא גופיה אתגדעון וכו' קודם לכיבוש כתיב:

מוסף רש"י

ולא ההרים אלהיהם.
ועוד את ההרים אינן נאסרים ההרים בכך (וחז"ן ^א:10).